

Problemele arhitecților

Arhitecții sunt mereu sub presiunea schimbării propriei profesii

prof. dr. arh. Șerban Țigănaș

prof. dr. arh. Șerban Țigănaș

Arhitectura nu este o profesie defavorizată sau pe cale de dispariție. Este însă o profesie care necesită forme aparte de transmitere a modului de organizare și exercitare de la o generație la alta, de la mentor la discipol și care are un proces de formare lung și nu tocmai ușor, până la momentul atingerii responsabilității față de client și societate.

Pe de altă parte, arhitectura este o profesie foarte atractivă pentru tineri și captivantă pentru cei care o practică din vocație. Este seducătoare prin creativitatea care îi este asociată, prin satisfacțiile pe care le oferă în caz de reușită și prin adresabilitatea ei atât umanistică, cât și tehnică.

Gândirea arhitecturală cuprinde trei planuri care trebuie mereu echilibrate: cel creativ, cel critic și cel colectiv. Multe dintre aceste caracteristici sunt fie cunoscute, fie intuite de tineri și de aceea dorința de a deveni arhitect este foarte prezentă în rândul noilor generații. Nu ducem lipsă de așa ceva.

E adevărat, percepția asupra profesiei poate fi distorsionată la vârsta liceenilor fie negativ, fie pozitiv, iar reacțiile pot fi de reținere față de efortul mare pentru formare și de cantitatea apreciabilă de muncă necesară până a ajunge la rezultate și reușite.

La polul opus, reacțiile pot fi de exaltare și iluzie față de promisiunea de muncă plină de creativitate și componente artistice, ignorând responsabilitatea complexă necesară și impactul realității imperfecte a lumii în care trăim și lucrăm.

Profesia de arhitect e în continuă transformare, iar această stare nu este doar o caracteristică a prezentului. Gândiți-vă doar la istoria arhitecturii care ne arată o succesiune continuă de principii teoretice, manifestări stilistice și tehnici constructive, care fac ca cele mai multe lucrări să fie databile doar la o privire. Asta înseamnă că arhitecții sunt mereu sub presiunea schimbării propriei profesii în raport cu lumea contemporană lor.

Dacă mergem și mai departe, putem constata că arhitecții sunt mereu în cursă pentru a dobândi lucrări, sub amenințarea termenelor și mai ales a bugetelor și sub tirul necruțător al criticilor profesioniștilor sau ale opiniei publice. Nu e ușor, dar există mereu compensații și recompense greu de descris în cuvinte, atunci când aducem satisfacție oamenilor pentru care lucrăm.

Care sunt problemele actuale ale arhitecților, în general, și mai ales în România, judecând după ceea ce invocă cel mai des cei mai mulți, pentru că ne dăm seama logic că nu toți au aceleași probleme și că există mai multe tipuri de arhitecți? Voi încerca să le abordez pe rând, numerotându-le, ceea ce nu înseamnă că le așez în vreo ordine a importanței sau că le pot atinge pe toate, mai ales pentru că tocmai am afirmat că fiecare poate avea probleme care rezultă din propria condiție.

Problema 1: Cum să începi?

Problemele începutului, atunci când nu ai nici experiență, nici resurse și nici reputație preocupă organizațiile de arhitecți din toată lumea și bineînțeles și Ordinul Arhitecților din România. Numărul tinerilor care doresc și reușesc să intre pe piață cu propria firmă este în creștere. Profesia le oferă cursuri de formare continuă, conferințe de stagiu și diferite modele de contracte, de calcul al onorariilor etc. Totuși, tinerilor nu le este ușor, mai

ales când nu prea au de la cine învăța și când aptitudinile manageriale nu le sunt la îndemână. OAR organizează cu diferiți parteneri cursuri de arhitectură pentru a da posibilitatea tinerilor să își formeze o reputație și o experiență participând la acestea. Oare câte profesii fac asta?

Problema 2: Onorariile din piață sau subfinanțarea profesiei

Aceasta este o problemă globală care în România este mult mai gravă decât în alte țări cu continuitate culturală și politică. A nu primi suficienți bani pentru a putea realiza ceea ce îți se cere prin lege și contracte este foarte problematic.

Sunt două acțiuni de făcut. Prima este să transmitem arhitecților metode bune de calcul al onorariilor și să nu acceptăm proiecte cu orice preț. A doua este să ridicăm cu fiecare nou proiect nivelul valorilor contractate, pentru că o percepție a pieței nu se poate schimba brusc. Marjele de negociere trebuie să fie mai mici și mai trebuie să rezistăm tentației de a lucra subfinanțat. De multe ori arhitecții tineri sunt căutați de acei clienți care își spun că așa vor reuși să coboare prețurile. Tinerii trebuie să reziste și să negocieze, pentru că altfel fac rău întregii profesii și nu vom putea ridica nivelul resurselor prea curând.

Problema 3: Concurența neloială

Și aceasta este o problemă foarte gravă, care este internă profesiei. Este problema noastră, a arhitecților și este cauzată foarte mult de

educație, de conștiință și de exemplele pe care le primim. Depindem aici de o stare generală, de un nivel cultural și moral al întregii societăți. E o luptă grea, sunt de acord. Dar nu trebuie să cedăm, altfel scufundăm profesia prin abandonarea calității care are costurile ei. Din păcate, românul are înclinații spre a trișa, a lucra la negru sau la gri și asta e vina tuturor și a fiecăruia în parte.

Problema 4: Sistemul de achiziții

Mă refer mai ales la achizițiile publice, care sunt normate și legiferate. Acest sistem a cultivat serios politica prețului cel mai mic și asimetria din contractele publice între obligațiile contractorilor și cele ale clienților publici. Nici de aici nu e ușor de ieșit, dar sunt modalități de a demonstra erorile sistemului și de a le corecta. Pentru asta e nevoie de colaborare interdisciplinară, de studii și de diplomație. Avem reușite și în acest plan, dar trebuie continuat. Solidaritatea de breaslă e esențială, la fel și calitatea comunicării. Lucrurile merg evident mai bine în ultimii ani, dar mai e mult de lucru până la un sistem just și eficient.

Problema 5: Responsabilitatea și resursele pentru asumarea acesteia

Spre deosebire de unele profesii și meserii, arhitecții nu trebui plătiți doar pentru a-și acoperi costurile muncii și cu puțin profit peste. Ei trebuie să-și asume responsabilitatea pentru ceea ce rezultă din proiectele lor pe durata de existență a construcțiilor, care de multe ori, de cele mai multe ori există dincolo de viața arhitecților. Așa e în România, deși în multe alte țări această responsabilitate este pe zece ani, ceea ce mi se pare mai rezonabil.

Responsabilitatea materială se acoperă cu asigurări, care înseamnă un cost important ce trebuie inclus în onorariile arhitecților. Faptul că de cele mai multe ori arhitecții nu sunt trași la răspundere atunci când din cauza lor construcțiile suferă este o altă problemă, foarte complexă și ea și care ține mult de încrederea în instituțiile statului. Dacă totuși acest lucru s-ar schimba, în mod cert onorariile și calitatea ar fi altele.

Problema 6: Caracterul antreprenorial al profesiei

Nu poți practica arhitectura pur și simplu proiectând doar după o temă dată. E nevoie de antreprenariat pentru a construi o firmă, a angaja oameni competenți, a crea o cultură organizațională și a câștiga o poziție în piață. A fi bun arhitect nu mai înseamnă de mult timp doar a proiecta inspirat. E nevoie de o

serie de alte calități, pe care dacă nu le ai, nu te poți pune în valoare. Artiștii și sportivii au impresari și antrenori, arhitecții nu. Ei trebuie să formeze echipe în care toate rolurile sunt jucate, în care distribuția e completă, fiecare făcând ce știe mai bine. Când ești singur sau pornești la drum cu o echipă foarte mică, în mod evident trebuie să joci foarte multe roluri, iar dacă pe unele nu le poți acoperi performant, rezultanta nu poate fi prea bună.

Problema 7: Cultura construirii

Prin cultura construirii înțeleg un complex de atitudini, percepții, obișnuințe, adică acel „cum se fac lucrurile la noi”. Poate cuprinde seriozitate, superficialitate, atenție îndreptată spre anumite aspecte și ignorarea altora, prezență sau lipsă a unei educații tehnice sau artistice, bun gust sau opusul acestuia și multe altele. Toate acestea depind de educație, mediu, tradiții și influențe. Dacă te naști și crești într-o societate în care arhitectura contează foarte mult și ești înconjurat de exemple remarcabile, ai foarte multe șanse să devii un client elevat al arhitectului, să ceri și să aștepti un proiect de calitate, cu discernământul necesar pentru a îl determina. Dacă nu ai o astfel de șansă, mai ai la dispoziție propria cultură generală pe care ți-o poți dezvolta prin studii, lectură, pasiune și expunere la valorile arhitecturii, pe care poți să le înțelegi argumentat. În acest caz ieși cu tine aceste valori și îți construiești un standard personal, un nivel cultural propriu. Acest standard este și personal și colectiv într-o societate. Cel personal nu trebuie să coboare sub cel colectiv și comunitatea, societatea trebuie să aibă mecanisme pentru a împiedica o astfel de cădere. Cel personal merită să urce peste cel colectiv și atunci apare șansa de a ridica nivelul de calitate a proiectelor pe care le comandăm,

la care participăm. Noi arhitecții depindem foarte mult de cultura construirii a clienților noștri și a locurilor pentru care lucrăm.

Problema 8: Legislația și normativele

Suntem mereu revoltați de sistemele normative și de legislația mereu imperfectă sub care lucrăm. Și, totuși, nu se poate fără astfel de sisteme. Spunem că acestea sunt o barieră împotriva creației și unicității. E adevărat, dar să ne gândim ce ar fi dacă nu le-am avea, câți ar construi clădiri inacceptabile, periculoase, dezastruoase?

Lupta cu normativele e foarte grea și calitatea lor ține de responsabilitatea guvernelor, ministerelor, care în cazul nostru au pierdut cursa, deocamdată, și au rămas în urmă. Prima condiție pentru a avea legi mai bune și norme mai bune e să le respecti pe cele existente. Atunci există șansa să devină evident ce nu funcționează și ce trebuie schimbat. Apoi trebuie să știm că există creatori și chiar eroi vizionari ai legilor și normelor, care reușesc să observe, să convingă și să determine transformări benefice pentru toți cei implicați în construcții. Trebuie să îi ajutăm.

Problema 9: Complexitatea proceselor și dificultățile de predictibilitate

Arhitecții nu lucrează mereu în condiții foarte clare, în care rezolvă profesionist un sistem de ecuații cu un număr rezonabil de necunoscute, după o metodă exersată. Munca noastră înseamnă să plonjăm în neprevăzut și călătorim de mână cu acesta până la sfârșitul realizării proiectelor și uneori și după. Încercăm de multe ori combinații de soluții fără a fi siguri că va fi bine, altfel nu mai suntem creativi, rămânând doar repetitivi.

Constructorii fac asta, repetă ce știu că au mai făcut și a ieșit bine, ceea ce pot controla. Noi, dimpotrivă, trebuie să recombinașmeu, într-o mare complexitate, lucruri care fie au ieșit bine, dar în alte contexte, cu lucruri noi, inovând, inventând, acestea fiind regulile jocului creației. Sesizați dificultatea, riscul, responsabilitatea care derivă din specificul profesiei noastre? Nu suntem toți la fel de capabili să gestionăm neprevăzutul și nici măcar să îl acceptăm, dar trebuie să o facem. Sigur, e problema noastră, de aceea suntem arhitecți, dar trebuie să colaborăm, să fim înțeleși și poate și ajutați, pentru că altfel, soluția simplă și sigură nu poate fi altceva decât o copie. Știm cu toții că o copie nu poate fi mai bună decât originalul.

Problema 10: Noi înșine

Aceasta este cea mai mare problemă a noastră, a arhitecților. De fapt, toți oamenii o au, indiferent de profesia lor, dar pentru noi ea îmbracă forme care de multe ori ne fac să ne imaginăm probleme care nu există, soluții

care nu au sens și să nu vedem problemele care contează, în parametri realiști. Avem ego specific artiștilor, care poate da în aroganță, uneori credem că între experiență și înțelepciune se poate pune automat semnul egal. Individualism, invidie, ceea ce stă la baza jocurilor de putere, insuficient echilibrate de generozitate, răbdare și înțelegere profundă, toate acestea pot pune stăpânire pe noi. Sigur, ne poate ajuta sau, dimpotrivă, o societate în care valorile sunt destul de clare și cu care trebuie să ne aliniem, dar în absența acesteia e mult mai greu să fii arhitect bun. ARENA Construcțiilor m-a întrebat și care sunt speranțele ca aceste probleme să se rezolve sau măcar să se diminueze. Iată și răspunsul meu: mereu e mai bine, mereu progresăm. Uniunea Internațională a Arhitecților spune că obiectivul nostru împreună este acela de a lăsa în urma noastră o lume mai bună decât am găsit atunci când am devenit arhitecți. Vă dați seama că asta nu depinde doar de noi și că sunt mulți, poate prea mulți, care fac ca

lumea să nu fie neapărat tot mai bună. Noi, însă, avem datoria și bucuria de a încerca acest progres cu fiecare proiect. Cantitatea de arhitectură bună crește mereu, dar și cea de arhitectură proastă. O parte din aceasta din urmă nu depinde de arhitecți, iar o parte depinde și putem fi cauza multor nereușite. Ce e de făcut în acest caz? Trebuie ca partea care nu depinde de arhitecți să ajungă să poată fi influențată de această profesie. Mai trebuie ca cei care ne dau de lucru și mai ales sistemul în care lucrăm să aibă măsuri prin care cei care nu performăm conform așteptărilor să nu ajungem să construim. Pentru tinerii care doresc să devină arhitecți și simt că merită să apuce pe acest drum nu pot spune decât că e o alegere care le poate aduce mari satisfacții, proporționale cu dificultatea atingerii lor. Merită, pentru că e o profesie în primul rând extrem de umană, extrem de orientată spre ceilalți, cei de acum, cei de altundeva, cei care au fost și cei care vor veni și nu doar unii sau alții. ■

Forța de muncă

Muncitorii străini

Importul de muncitori, în noile condiții stabilite de Guvern, este mai dificil pentru firmele de construcții

Romulus Badea, președintele Patronatului Importatorilor de Forță de Muncă

Modificările aduse recent de Guvern legislației privind importul de muncitori din afara Uniunii Europene vin în sprijinul angajaților și aduc costuri suplimentare angajatorilor. Romulus Badea, președintele Patronatului Importatorilor de Forță de Muncă, este de părere că, în ceea ce privește muncitorii din construcții, este mai sigur ca angajatorii să opteze în continuare pentru agențiile de recrutare. În acest fel, nu numai că scad masiv costurile angajării, dar și responsabilitatea pentru respectarea condițiilor legale se împarte între angajator și angajat, și va cădea mult mai puțin pe firma de construcții. Mai mult, agențiile de recrutare vor avea deja o bază de angajați verificați din punct de vedere medical și al aptitudinilor, reducând astfel riscul ca o companie de construcții să

suporte costuri pentru un angajat care nu poate munci, de fapt, pe șantier.

Condiții de îndeplinit: angajare directă sau prin agenție

Noua ordonanță a rescris complet modul în care se va desfășura recrutarea de forță de muncă din afara Uniunii Europene. Pe scurt, vor fi două categorii de angajatori: cei care pot să fie angajatori autorizați și care se vor înregistra pe platforma workinromania.gov.ro, vor fi aprobați și vor putea să recruteze direct; și cei care nu vor îndeplini aceste condiții și care vor putea lucra doar printr-o agenție acreditată de plasare forță de muncă. Pentru a fi angajator autorizat o firmă trebuie să aibă minimum doi ani de experiență, o